

A börtön ablakába is besüt a nap

Cellák, rácsok, sínylődő rabok, kietlenség – talán többségünknek ez jut eszébe akkor, ha egy börtönt képzel maga elé. A valóság azonban éles ellentétben áll mindezzel, s ki tudná ezt jobban, mint Tikász Sándor dandártábornok. A Debreceni Egyetem egykori pszichológus hallgatója három évtizeden át a Debreceni Büntetés-végrehajtási Intézetben dolgozott – hét évig parancsnokként – majd a Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézetbe sodorta az élet, immáron öt esztendeje pedig a „Csillag” néven közismertté vált Szegedi Fegyház és Börtön vezetője.

■ NAGY ANNA, 2018.

Ötven év után döntött úgy, hogy elhagyja Debrecent. Nehéz döntés volt?

Annak idején, amikor megkaptam azt a felkérést, hogy a tiszalöki intézményben dolgozhatok, kihívásként éltem meg. Nyilván a Debrecenhez való kötődésem mindig megmaradt, de nem lehetett ezen sokat morfondírozni, a váltás a munkámmal együtt jár, hát menni kellett. Az első kapavágástól a betelepítésig nagyon izgalmas feladatoknak lehettem a részese, s örülök, hogy vállaltam. Természetesen jártam haza Debrecenbe a családomhoz, a barátaimhoz, és az ismerőseimhez.

Szegeden földrajz-pedagógia szakot végzett, majd ezek után döntött úgy, hogy

elmélyíti az ismereteit a pszichológia területén is, immár Debrecenben. Mi miatt érezte ezt fontosnak?

Debrecenben a büntetés-végrehajtásnál a fogvatartottakkal közvetlenül foglalkozó szakterületet irányítottam, de nekem is volt olyan fogvatartotti csoportom, mely úgymond „nehezebben” kezelhető volt. Úgy éreztem, hogy a szakmai munka színvonalához, nemcsak a pedagógia, hanem a pszichológia eszközeivel is hozzá lehet tenni. Nagyon érdeklődtem a pszichológia iránt, és szerettem volna tovább bővíteni a tudásomat, ezért elvégeztem a pszichológia szakot. Mindez segítette a munkámat, sok mindenre rávilágított a fogvatartottakkal való bánásmóddal, és a lehetőségek kiaknázásával kapcsolatban. Sajnos ugyanis nagyon sok olyan probléma van, mely nem

kezelhető a pedagógia szokványos eszközeivel, s inkább a kriminálpszichológia tárgykörébe tartozik.

Miért a Debreceni Egyetemet választotta?

Debrecenhez ezer szállal kötődök. Ott voltam gyerek, fiatal, ott nőttem fel, ott éltem, a város minden zegzugát ismerem. Szerencsére a Debreceni Egyetemen is volt pszichológia szak, így nem kellett más városba mennem. Igaz, hogy már túl voltam jó néhány képzésen, de nagyon jó volt újra diákká válni. Nagyon szép emlékeim vannak az egyetemmel kapcsolatban. Nagyon jó közösség volt a miénk, túl azon, hogy csoporttársak voltunk, sokan barátok is letünk, és még a mai napig is többen tartjuk a kapcsolatot. Nagy szerencsém volt, mert az oktatók között olyan nagy nevekkel ta-

lálkozhattam, mint például az országosan is ismertté vált Bagdy Emőke, de még sorolhatnám a többi tanáromat is. Mindenkinek sokat köszönhetek, és nagyon jó szívvel gondolok rájuk.

A földrajz-pedagógia után miként jött a büntetés-végrehajtás?

Édesapám földrajzot is tanított az akkori Bethlen Gábor Gazdasági és Postaforgalmi Szakközépiskolában. Így gyerekkoromban meghatározó volt a földrajz, amivel nap mint nap találkoztam. Nagyon sok ezzel kapcsolatos könyvet olvastam, valamint édesapám járatta a különféle földrajzi témájú újságokat is, amiket mindig szívesen lapozgattam. Szerencsére a tanulás számomra sohasem volt gyötrődés: érdekelt, szerettem is, és szégyelltem is volna, hogy édesapám földrajz tanár, én pedig nem tanulok. Pedagógiát akartam tanulni, és szerencsém volt, hogy ezt a földrajzzal tudtam párosítani. Mivel BM tartalékos tisztként végeztem, a büntetés-végrehajtás területére hamar „beköszönt” az életembe. Amikor volt már egy végzettségem, ismeretem és tájékozottságom, lehetőséget kaptam, hogy nevelőként bizonyíthassak. Keveset tudtam erről a területről, de nagyon érdekelt. Majd úgy döntöttem, nincs veszteni valóm, így megpróbáltam. Jó döntés volt, mert sohasem éreztem tehernek. A fogvatartottakkal is könnyen megtaláltam azt a kapcsolatot, ami szakmailag is elfogadható és a szabályoknak is megfelel, valamint nem utolsósorban nekik is jó.

Hogyan képzeljük el a híres szegedi „Csilagbörtönt”?

Azt szoktuk mondani, hogy a büntetés-végrehajtás a büntető-igazságszolgáltatás utolsó felvonása. Ide kerülnek azok, akik valamilyen bűncselekményt követtek el, és akiket a bíróság szabadságvesztésre ítél. Van egy fizikai környezet – falak, rácsok és zárkák – mindez azonban csak külsőség. A tartalmi rész a lényeg, ami a falakon belül folyik: a fogvatartottak megismerése, személyiségük feltérképezése, lehetőségeik felmérése, szabadulásuk utáni visszaillesztésük, gondozásuk, képzésük, valamint a szabadidő kulturált eltöltése. A fő hangsúly a reintegráció. Tehát aki arra gondol, hogy a börtön csak falakból és rácsokból áll, az téved. A lényeg, hogy azokkal az emberekkel, akiket a sorsuk idehozott, különféle szakemberek – nevelők, pszichológusok, pszichiáterek, gyógypedagógusok, orvosok, stb. – foglalkozzanak, és mindent tegyenek meg azért, hogy a fogvatartottak a szabadulás után újra beilleszkedjenek, és hétköznapi ember életét élve, ne kövessék

„...Debrecenhez ezer szállal kötődök. Ott voltam gyerek, fiatal, ott nőttem fel, ott éltem, a város minden zegzugát ismerem...”

nek el újra bűncselekményeket. Minden ezért történik, ami egy rendkívül összehangolt és komoly munka – erről a mintegy 750 fős személyállományunk gondoskodik. A Szegedi Fegyház és Börtön falain belül az országban fogvatartottak közel 10 százaléka - javarészt férfiak - tölti a büntetését.

Milyen környezetben élnek a rabok?

Zárt közösségekben, zárkákban élnek, melyek lehetnek egy-, de akár tíz-tizenkét személyesek is. Van számukra egy ágy, egy szekrény, egy ülőalkalmatosság, egy asztal, leválasztva mellékhelyiség. Mosdási lehetőségük is van, illetve ha szükséges, orvosi ellátást is kapnak. Úgy vélem, kulturált körülmények vannak, persze nyilván nem luxusban élnek. Az épület karbantartása a mi, a tisztán tartása pedig a fogvatartottak feladata, akiktől a rendet és tisztaságot meg is követeljük. Úgy kell elképzelni a börtönt, mint egy nagy kollégiumot, csak itt van egy zár, ami be van csukva. Viszont vannak olyan típusú fogvatartottak is, akik bebizonyították az együttműködésüket, és rendszeresen kijárhatnak. Sőt, olyanok is vannak, akiknek civil munkahelyük van: reggel dolgozni mennek, este visszajönnek. Nyilván szakember dönti el, ki alkalmas erre.

Felmerül bennem, hogyha a rabok kijárhatnak, akkor tájékozódhatnak mindarról, ami a „kinti világban” történik.

A fogvatartottak egyáltalán nincsenek elzárva a külvilágtól: jöhetnek hozzájuk látogatóba, tévét nézhetnek, rádiót hallgathatnak, a börtön által biztosított telefonjuk is lehet, tarthatják a kapcsolatot a családjikkal; újságot olvashatnak, és egy 30-40 ezres könyvállományú könyvtár is a rendelkezésükre áll. Akiket pedig nem érdekel semmi, azokat igyekszünk ösztönözni, átlendíteni a holtpontra.

Tanulhatnak is?

Vannak szakkörök, például rajz, kerámia, színjátszás vagy zene. Gyakran kimegyünk a városba a fogvatartottakkal, akik olyan közösségi programokon vesznek részt, amivel segíteni tudnak, például takarítanak vagy tereprendezésen vesznek részt. Közel 30 fő főiskolára, egyetemre jár, de többen általános és középiskolát végeznek bent, szakképzésekre járnak. Eladható, piacképes szakmát (hegesztő, kőműves, szobafestő) is

tanulhatnak, 160-180 főt képezünk évente. Egy esztendőben összesen 4-500 ember tanul valamilyen formában, hangsúlyozom, ugyanolyan színvonalon, mintha kint lenne.

Azok is motiválhatók, akik életfogytiglant kaptak?

Azért, mert valaki sose szabadul, még tölteti hasznosan az idejét, és éppen ez a cél: találni mindenkinek egy értelmes elfoglaltságot, ami kitölti a napjait. A lehetőségek előttük is nyitva állnak.

Milyen eredményességről tud beszámolni a börtönképzéseket illetően?

Már az is siker, ha a fogvatartott értelmesen tölti el az idejét, ha ismeretekhez jut, vagy ha éppen valamiből bizonyítványt szerez: elméleti és gyakorlati tudásra is szert tesz, amit gyakorolhat is. Nálunk a fogvatartottak 90 százaléka bent is dolgozik, 20-25 féle munkahely közül „válogathat”. A pártfogók pedig abban segítenek, hogy szabadulás után is el tudjanak helyezkedni.

Gyakran kerül kapcsolatba a fogvatartottakkal?

Az elsődleges feladatomban a börtönben folyó szakmai munka irányítása, szervezése, ellenőrzése, vagyis az egész rendszer működtetése. Mivel a fogvatartottak a börtönben élik az életüket, elkerülhetetlen, hogy találkozzak velük. Jöhetnek hozzám parancsnoki meghallgatásra vagy egy-egy kérelem kapcsán például.

Gondolom, ha elhagyja egy nap végén az épületet, még nem ért véget a munkája.

Természetesen nem, nincsen meghatározott munkaidő, mindig készenlétben kell lenni, hiszen bármikor szükség lehet rám. A család segíti a munkámat, támogat. Megtalálom az egyensúlyt a magánélet és a munka között. A szeretet, a megértés és az együtt gondolkodás sokat segít ebben.

Ha mégis van egy kis szabadideje, mivel tölti szívesen?

Nagyon szeretek a természetben lenni, nyáron kifejezetten szeretem a vízi sportokat, a nagy kenutúrákat, szép tájakra kirándulni, egzotikus országokat felfedezni. Olvasni is szeretek, valamint nagyon érdekel a művészettörténet is, mellyel a későbbiekben szeretnék is majd foglalkozni.